

JAARVERSLAG 2017

Het doel van de stichting is:

- Het bevorderen van multidisciplinair onderzoek betreffende de natuurlijke ontwikkelingsgeschiedenis (geomorfologie, ecologie), de menselijke bewoning en gebruik, en van de cultuurhistorie van het trilaterale Waddenzeegebied;
- Het toegankelijk maken en presenteren van de verkregen onderzoeksresultaten voor zowel beleidsmakers, wetenschappers als een breed publiek, en hierdoor bijdragen aan de waardering en de bescherming van het Waddenzeegebied in al zijn facetten.

Comité van Aanbeveling:

- Prof. Dr. D.E.H. de Boer, Emeritus Hoogleraar; leerstoelgroep middeleeuwse geschiedenis (1992-2010); directeur Nederlandse Onderzoekschool Mediëvistiek (2006-2010); hoofd Hanze Studie Centrum (2004-2013)
- Prof. Dr. G.T. (Goffe) Jensma, Hoogleraar Friese taal- en letterkunde; director of studies MA Multilingualism en BA Minorities & Multilingualism
- Prof. Dr. P.H. (Piet) Pellenbarg, Emeritus (sinds 1-6-2012) Hoogleraar Economische Geografie

De Stichting Verdronken Geschiedenis werd opgericht op 17 januari 2007, en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Groningen onder nr. 02096978.

Organisatie

Het bestuur bestond in 2017 uit:

Voorzitter: Prof. Dr. Ir. Theo Spek (hoogleraar landschapsgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen) Secretaris: Drs. Ineke Noordhoff ((hoofd)redacteur Noorderbreedte)
Penningmeester: Drs. Eddy de Jonge (directeur RHC Groninger Archieven)
Lid: Drs. J.A.J. Stam (oud-burgemeester De Marne)
Lid: Drs. Yftinus T. van Popta (maritiem archeoloog Rijksuniversiteit Groningen)

Het Stichtingsbestuur behartigt de formele en financiële gang van zaken. Het bestuur kwam vijf keer bijeen (7 feb. 25 april, 28 juni, 13 sept, 28 nov.). Het secretariaat werd na tien jaar overgedragen aan Ineke Noordhoff, die toetrad tot het bestuur en ook als zodanig is aangemeld bij de Kamer van Koophandel.

Op 12 juni 2017 werd tijdens een tocht naar Schiermonnikoog door SVG afscheid genomen van Karel Essink die de stichting tien jaar als secretaris diende. Hij speelde een belangrijke rol in de organisatie van de activiteiten en wikkeld dat ook financieel en administratief buitengewoon zorgvuldig af. Karel is slecht te missen. Karel vervulde een spilfunctie, reden waarom zijn taken zijn gesplitst. Ineke neemt het secretariaat van het bestuur over, de coördinatiegroep zal haar eigen organisatie ter hand nemen. Gelukkig blijft Karel nog wel lid van de coördinatiegroep en zal hij bij activiteiten aanwezig zijn. Hij rondt enkele lopende

projecten af. Om de afstemming tussen Coördinatiegroep en bestuur te borgen is Albert Buursma bij de bestuursvergaderingen aanwezig als genodigde.

De Coördinatiegroep bestond uit:

Voorzitter: dr. Albert Buursma

Coördinatie: Drs. Jan de Boer

Leden: Joop Bosch, Frans Driesens, Hessel Dubblinga, Dr. Karel Essink, Dr. Hidde Feenstra, Axel Heinze, Dr. Egge Knol, Drs. Koos de Vries en de dames Wilma Duinkerken, Kirsten Hüser, Marit Ufken, Yvonne Nijlunsing, Isabel van der Velde MA en drs. Nelleke IJssennagger.

De projecten worden inhoudelijk en feitelijk uitgevoerd door de Coördinatiegroep. Die kwam drie keer bij elkaar (9 januari, 22 maart en 6 juli in Groningen). Er waren enkele veranderingen in de samenstelling: Karel Essink gaf het voorzitterschap over aan Albert Buursma. Die is nu ook projectleider van Verhalen van de Eems – Dollardkust. Nelleke IJssennagger promoveerde en verhuisde naar het buitenland. Isabel nam afscheid en Joop Bosch volgt haar op.

Bij diverse projecten werkte SVG nauw samen met organisaties als Erfgoedpartners, de Waddenvereniging en Groninger Archieven. Over de activiteiten leest u verderop. Bestuur en coördinatiegroep signaleren dat verjonging van de groep onderzoekers en experts gewenst is. Een kleine wervingsactie leverde zes nieuwe potentiële leden op. De coördinatiegroep gaat kijken hoe zij het beste in de groep opgenomen kunnen worden.

SVG digitaal

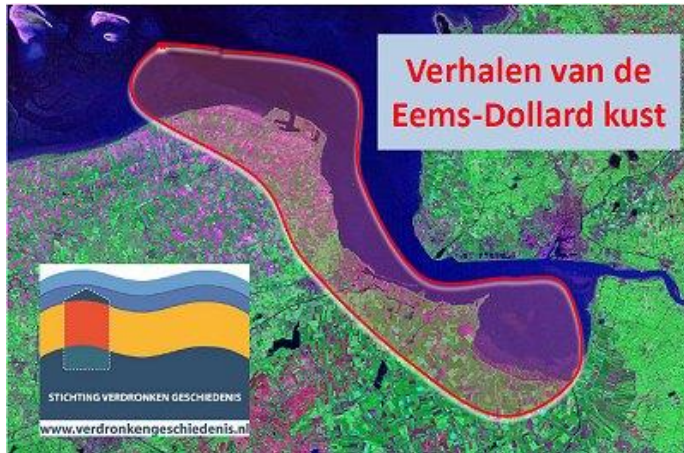
De zorg voor de websites www.verdrongengeschiedenis.nl en www.versunkenegeschiede.de is in handen van Frans Driesens (webmaster), leden van de coördinatiegroep en de secretaris. Overwogen is de website over te brengen naar een ander systeem zodat de site door meer mensen te ‘vullen’ is, maar daar is niet voor gekozen. Dat is veel werk en zolang Frans bereid is dit werk te doen, loopt het goed.

In mei verscheen een nieuwsbrief die naar een kleine 300 mailadressen is gestuurd. In de loop van het jaar is er moderne software binnengehaald ten behoeve van het maken van een nieuwsbrief. Via mailchimp verschijnt de eerste nieuwsbrief in 2018.

SVG doet mee aan een project van het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven in het kader van digitaal erfgoedbehoud. Onze site wordt nu periodiek opgeslagen en de inhoud veiliggesteld.

Activiteiten en publicaties

Verhalen van de Eems-Dollardkust

In 2016 is een project gestart waarin op 12 dagen op vijf locaties in de kustgemeenten langs het Eems-Dollard gebied en in de stad Groningen mensen werden uitgedaagd de geschiedenis tot leven te brengen met verhalen. Leden van SVG hielden er ook presentaties en toonden museale objecten. De formule van 'verhalenavonden' maakten goede energie los in de

regio. Het format vond navolging in het voormalig Lauwerszeegebied.

Deze activiteit liep door in 2017. Er werden nog twee verhalenavonden gehouden in Termunten en Oostende en op 30 april werd een unieke Dollard vaartocht vanuit Termunterzijl georganiseerd. Aan boord waren diverse lezingen van SVG-mensen. Zo sprak Karel Essink over de historische grens in de Dollard en hoe een eind kwam aan de veenkoloniale afvalwaterlozingen op de Dollard. Ook Hidde Feenstra en Albert Buursma hielden er een inleiding.

Het jaar 2017 is gebruikt om de historische verhalen uit te schrijven en redigeren (door Buursma, Ijsennagger en Feenstra) zodat ze op de website gepubliceerd konden worden (redactie Essink). De subsidiegevers waren tevreden met de behaalde resultaten en afgelegde verantwoording.

Dit project is gesubsidieerd door de Provincie Groningen, gemeente Eemsmond, Gemeente Delfzijl, Gemeente Oldambt, NAM, JBS, VSB fonds en Prins Bernhard Cultuurfonds.

• Kerstvloed

In het jaar dat de Kerstvloed 300 jaar geleden was, ontplooidde de stichting diverse activiteiten. Tot een eigen symposium kwam het niet, omdat er al veel soortgelijke activiteiten waren, maar onze leden waren op diverse andere gremia te lezen en te horen. Zo was Albert Buursma namens Stad en Lande medeorganisator en gespreksleider op het afsluitende symposium van de Groninger Archieven op 20 januari 2018. Axel Heinze hield er als SVG-lid een lezing over "Eine kurze Geschichte der Marsch". Het artikel dat hij daar uitdeelde is op de site van SVG terug te lezen.

De Kerstvloed was een echt publieksonderwerp en het thema wordt in sommige (Duitse) musea opgepakt in relatie tot de stijging van de zeespiegel. SVG was via activiteiten van haar

leden op fora actief waren. Axel Heinze publiceerde bijvoorbeeld in Anzeiger für Harlingerland een serie verhalen over de Kerstvloed in Ostfriesland. In Nederland gaf onder meer Hidde Feenstra een interview over zijn onderzoek aan de Ommelander Courant (publicatie 30 aug) en haalde hij op 13 december de Ostfriesen Zeitung, Emden Zeitung en Ostfriesischer Kurier en op 16 december in Sonntagsblatt.. Feenstra hield lezingen in Klein Wetsinge (22 oktober) en Emden (12 december) tijdens een bijeenkomst in de Lasco bibliotheek van het Ostfriesische Landschaft en Deichacht Krummhörn. In 'Met het Oog op Morgen' werd Albert Buursma op 22 december 2017 geïnterviewd n.a.v. Kerstvloed;

Hoogeland – Noordpolder - Lauwersmeer

SVG was betrokken bij het project 'Wad een Workshop' van Erfgoedpartners (Groningen). Daaruit kwam een publicatie voort 'Zoeken naar een verdwenen landschap' die zowel op papier als digitaal verkrijgbaar is.

Punt van Reide

De werkgroep werkt aan het eindrapport over het uitgevoerde historisch onderzoek. Dat leent zich zeker voor een mooie publicatie. Door tijdgebrek bij enkele werkgroep leden werd nog weinig voortgang geboekt. Mogelijk kan het eindrapport samen met het Groninger landschap in boekvorm worden uitgegeven.

Overige activiteiten

Vondstenavonden. Een diverse malen in 2017 geplande vondstenavond met het visserij/jutters/maritiem museum 'Kaap Skil' en de Historische Vereniging op Texel is voorlopig verder uitgesteld. Nieuwe vondstenavonden staan op stapel.

West Schiermonnikoog – we willen op zoek naar oude sporen van het dorp. Een plan wordt gemaakt voor onderzoek.

Dag van de Groninger Geschiedenis - Tijdens deze dag was er veel belangstelling voor de activiteiten van de SVG.

Met de Waddenvereniging werken we aan een verhalenproject voor het Lauwersmeer (In 2019 is het 50 jaar geleden dat de Lauwerszee werd ingedijkt.) volgens dezelfde formule als het Eems-Dollardproject. Via verhalenavonden mensen bij het onderwerp betrekken en kennis over het verleden delen en uitdiepen. De verhalenavond over het Lauwersmeer kreeg aandacht in het Dagblad van het Noorden (zowel op 27 oktober als op 29 november).

SVG onderzoekt kansen om de historie van de dijken langs de kust te verdiepen. Dit is nog in de verkennende fase.

Een overzicht van lezingen, activiteiten en publicaties

Lezingen

- LEZING door Albert Buursma: *'Een bewogen Waddengrens. Grensgeschillen over het oostelijk wad tussen Groningen en Friesland'*, i.h.k.v. lezingenserie 'Grenzen', door NGV-afdeling Groningen, RHC Groninger Archieven en Stad en Lande, **Groninger Archieven, Groningen**, 18 januari 2017
- LEZING door Albert Buursma: *'Verdwenen eilanden en bijzondere vondsten in het oostelijk Waddengebied'*, lezing voor de 'Vrije Wadlopers' in 'De Miente' te Oosterwolde, 18 februari 2017
- LEZING door Egge Knol: *'Schipbreuk en redding rond Rottumeroog'*, Sappemeer, Vrouwen van Nu, 30 maart 2017
- LEZING door Egge Knol: *'Verdrongen verleden van de Waddenzee'* bij de Rijksuniversiteit, Kenniscentrum Landschapsgeschiedenis, cursus Cultuurlandschappen van Noord-Nederland 6 april 2017
- Albert Buursma was gastdocent Hogeland College – onderwerp 'Kerstvloed 1717' voor leerlingenproject 2de klas, Hogeland College, Warffum, 10 juli 2017
- LEZING door Karel Essink: *'Strandgapers – Columbus – Vikingen'*. In Dorpshuis Zeerijp, Erfgoedpartners Groningen i.s.m. Platform Archeologie en Publiek. Op 19 oktober 2017
-
- LEZING door Egge Knol: *'Kapen op Rottum'* bij de Historische Kring Noordelijk Hunsingo te Usquert op 20 oktober 2017
-
- LEZING door Egge Knol: *'Kapen op Rottum'*, boekpresentatie Noordpolderzijl van Stichting Uitgaven Noord-Groningen op 27 oktober 2017
-
- LEZING door Albert Buursma: *'Kerstvloed 1717 – De grootste natuurramp in Nederland van de afgelopen 400 jaar'*, voor Kerk Klein Wetsinge i.s.m. Historische Kring Ubbega, Kerk Klein Wetsinge, aldaar. 22 oktober 2017
- LEZING door Albert Buursma: *'Historische sporen van menselijke aanwezigheid in het Waddengebied'*, voor Ecomare en Waddenvereniging, 'Sier aan Zee' (v/m Stay okay), Hollum, Ameland, 4 november 2017
- LEZING door Albert Buursma *'Rottumeroog, een bewogen geschiedenis'*, voor Stichting Maritiem Gezinscontact, zaal N.H. Kerk, Glimmen, 7 november 2017
- LEZING door Karel Essink tijdens de studiedag *'Landjepik. Die niederländischen Annexionsbestrebungen in Nordwestdeutschland nach 1945'*. Leer/Ostfriesland. Die Grenze im Ems-Dollart Gebiet – eine historische Übersicht. 11 november 2017
- LEZINGEN door Albert Buursma en Hidde Feenstra over de Kerstvloed van 1717 te Klein Wetsinge op 20 november 2017

- LEZING door Egge Knol '*Kapen op Rottum*' voor de Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat te Noordpolderzijl op 16 december 2017
- LEZING door Albert Buursma: '*Kerstvloed 1717, de grootste natuur ramp in Nederland van de afgelopen vierhonderd jaar*', korte inleiding bij opening expositie over Kerstvloed in Noordelijk Scheepvaartmuseum, Groningen, aldaar, 8 december 2017
- LEZING door Hidde Feenstra in Emden Lasco bibliotheek over de herdenking van de Kerstvloed 1717. 12 december 2017
- LEZING door Albert Buursma: '*Het leven van Donough Mc Carty, Graaf Clancarty*'. Tijdens de 'Kerstvloedmiddag' georganiseerd door St. Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat, in 't Zielhoes', Noordpolderzijl, 16 december 2017
- LEZING door Egge Knol: '*Kapen op Rottumeroog*' aan boord van z.s. Najade, Verhalen van Groningen, op 28 december 2017
- LEZING door Albert Buursma: '*Kerstvloed 1717: de grootste natuur ramp in Nederland van de afgelopen vierhonderd jaar*', een overzicht. Bij de Kerstvloedmiddag georganiseerd door De Verhalen van Groningen in 't Zielhoes', Noordpolderzijl, 29 december 2017
- LEZING door Axel Heinze: '*Die Harlebucht - Deutung eines Phänomens*'. Heimatverein Wittmund
- LEZING door Axel Heinze: '*Die Harlebucht - Deutung eines Phänomens*'. Museum Leben am Meer in Esens.

Activiteiten

- Verhalenavond 'Polderleven, visserij etc.' i.s.m. Stichting Behoud 't Nijkerkje, te Oosteinde, 7 april 2017 in kerk Oosteinde, i.h.k.v. project 'Verhalen van de Eems-Dollardkust', i.o.v. Stichting Verdrongen Geschiedenis
- Verhalenavond 'Visserij op Eems en Dollard' 10 april 2017 in en i.s.m. Visserijmuseum Termunterzijl, aldaar, i.h.k.v. project 'Verhalen van de Eems-Dollardkust', i.o.v. Stichting Verdrongen Geschiedenis
- EXCURSIE - Vaartocht op de Dollard, i.h.k.v. project 'Verhalen van de Eems-Dollardkust' voor *Stichting Verdrongen Geschiedenis*, 30 april 2017
- EXCURSIE - 'De Harlebucht. Geschiedenis van een riviermonding in het kweldergebied van Oostfriesland', ' *Cultuurhistorische Vereniging Stad en Lande*, 18 mei 2017 (organisatie – met Axel Heinze als gids)
- EXCURSIE – door Axel Heinze voor Archeologische Vereniging Drenthe in de Marsch bij Esens en bezoek aan het museum
- PRESENTATIE - Boekpresentatie Yvonne Nijlunsing: 'Ziza gaat op reis met Vonk, de stormvogel', 't Zielhoes', Noordpolderzijl, 24 november 2017

- Verhalenavond 'Lauwerszee, afsluiting en Lauwersmeergebied', samenwerkingsverband *St. Verdrongen Geschiedenis en Waddenvereniging* in 'Ontmoetingscentrum', Ulrum, 30 november 2017
- EXCURSIE – 'Langs de grenzen (de oude dijken) van de Kerstvloed in Groningen' (route Termunterzijl-Vierhuizen). Bijdrage van Albert Buursma. Organisatie ism Cultuurhistorische Vereniging Stad en Lande, 9 december 2017
- BIJEENKOMST – 'Kerstvloedmiddag' met bijdragen van Hidde Feenstra, Egge Knol en Albert Buursma. Organisatie door SVG in opdracht van *St. Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat*, in 't Zielhoes', Noordpolderzijl, 16 december 2017
- EXCURSIE/LEZING door Albert Buursma - 'Kerstvloed 1717: de grootste natuur ramp in Nederland van de afgelopen vierhonderd jaar', een beknopt overzicht. Bij Kerstvloedmiddag georganiseerd door *De Verhalen van Groningen*, op de 'Najade', Wadden/Lauwersoog, 28 december 2017

Publicaties

- **Essink, K.** - *Grenspaal in de Dollard*. Op www.verdrongengeschiedenis.nl
- **Essink, K.** - *Kwik in de Eems*. Op www.verdrongengeschiedenis.nl
- **Essink, K.** - *Hoe komt boerderij "De Dollard" in Ansen aan haar naam?* Drents Historisch Tijdschrift Waardeel 37 (nr. 3-2017): 10-16.
- **Straatsma, P.** – *Hoe onbereikbaar, hoe mooier.* (wandelinterview met **K. Essink**). In: P. Straatsma, *Mijn streek Historisch. Wandelen en fietsen door de geschiedenis van het Noorden*. Uitg. Passage, Groningen: 50-53.
- **Essink, K. & A.P. Oost** - *How did Mya arenaria (Mollusca; Bivalvia) repopulate European waters in medieval times?* Marine Biodiversity, Nov. 2017. DOI: 10.1007/s12526-017-0816-y.
- **Heinze, Axel** - *Eine kurze Geschichte der Marsch* op www.verdrongengeschiedenis.nl
- **Heinze Axel** - *Die Harlebucht: Geschichte einer Flussmündung in der Marsch anhand einer hochauflösenden Höhenkarte*, in: Harlinger Heimatkalender 2018 (verscheen in 2017).
- **Heinze Axel und Wiechers Helga** - *Die ersten Monate nach dem Ende des Krieges in Dornumersiel: Eine Darstellung nach den Tagebuchaufzeichnungen von Karl-Heinz Wiechers*, in: Harlinger Heimatkalender 2018 (verschenen in 2017).
- **Knol, E.**, 2017: *Kapen op Rottum*. Warffum, 1-204.
- **Knol, E.**, 2017: *Rottumeroog als romanfiguur*. *Stad & Lande* 26 (4), 29-31.
- **Knol, E.**, 2017: *Zwei Pioniere der Wurtenforschung auf den Halligen: Schütte und van Giffen (1909)*. In: Berit Valetin Eriksen, Angelika Abegg-Wigg, Ralf Bleile en Ulf Ickerodt (Red.) *Interaktion ohne Grenzen. Beispiele archäologischer Forschungen am Beginn des 21. Jahrhunderts*. Schleswig. Band 2, 847-862.
- **Knol, E.**, 2017: *Wonen op de vruchtbare oever van de Eems in vóórhistorische tijden*. In: J.E. Emmelkamp (red.) *Boerderijen, borgen en buitenplaatsen, steenfabrieken en molens rond Delfzijl*. Bedum, 20-37.

- **Knol, E.**, 2017: Kapen op Rottumeroog. In A. Buursma & K. Essink (red.) *Verhalen van de Eems-Dollard kust*. <http://www.verdronkengeschiedenis.nl/nl/verhalen/docs/9-Knol-Kapen-op-Rottumeroog.pdf>
- **Knol, E.**, 2017: Het 'Bosch van Watum' als baken voor zeevarenden. In A. Buursma & K. Essink (red.) *Verhalen van de Eems-Dollard kust*. <http://www.verdronkengeschiedenis.nl/nl/verhalen/docs/10-Knol-Het-Bosch-van-Watum.pdf>
- **Knol, E.**, 2017: Hunebed van Delfzijl. In A. Buursma (red.) *Verhalen van de Eems-Dollardkust*. <http://www.verdronkengeschiedenis.nl/nl/verhalen/docs/17-Knol-Hunebed%20bij%20Delfzijl.pdf>
- **Knol, E.**, 2017: Randen van een verloren Reiderland. In A. Buursma (red.) *Verhalen van de Eems-Dollardkust*. <http://www.verdronkengeschiedenis.nl/nl/verhalen/docs/24-Knol-De%20randen%20van%20een%20verloren%20Reiderland.pdf>

Financieel Jaaroverzicht 2017 Stichting Verdronken Geschiedenis

Exploitatieoverzicht 2017

	Baten		Kosten
Verhalen Eems-Dollard	13.343,00	7 Bankkosten	183,06
		13 Website	87,12
		14 Verhalen Eems-Dollard	18.620,14
Totaal	13.343,00	Totaal	18.890,32
Ontvangsten	13.343,00		
Uitgaven	18.890,32		
Verschil	-5.547,32		

Balans 2017

	<u>Saldo 01-</u> <u>01-17</u>	<u>Saldo 31-</u> <u>12-17</u>	<u>Toe-</u> <u>/afname</u>
Kas	0,00	0,00	0,00
Bank	10.227,74	6.637,42	- 3.590,32
Spaar	0,00	0,00	0,00
Liquide middelen	10.227,74	6.637,42	- 3.590,32
Af te dragen BTW	0,00	0,00	0,00
Te ontv. BTW	1.957,00	0,00	- 1.957,00
Totaal			- 5.547,32
Verschil			0,00

Toelichting Jaarrekening 2017 Stichting Verdronken Geschiedenis

De Stichting was in 2017 voornamelijk actief met het project *Verhalen van de Eems-Dollard kust*.

Dit komt ook tot uitdrukking in de jaarrekening. Kenmerkend voor het project is dat het wordt afgewikkeld over een periode van drie jaar.

Een deel van de inkomsten en uitgaven is in 2016 ingeboekt. Dat verklaart ook het in 2017 ontstane verschil in de exploitatie.